

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Bonnier, Ann Catherine, *Kyrkorna berättar, Upplands kyrkor 1250-1350*, Uppsala 1987. (ACB)

Kilström, Bengt Ingmar, *Tolfta församlings kyrkor, Upplands kyrkor 46*, Uppsala 1975. (UK)
Uppland, landskapets kyrkor, Forskningsprojektet sockenkyrkorna, Stockholm 2004. (ULK)
Medeltidens bildvärld, databas. Historiska museets hemsida, www.historiska.se/medeltidbild (SHM)

Upplandsmuseets arkiv. Fotografier och handlingar i topografiska arkivet. (UM)

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1300-talets början	Tolfta kyrka uppfördes under folkungatiden som en salkyrka i gråsten med ett rektangulärt långhus och en sakristia i norr.	UK s 4, ACB s 286
1400-talets slut	Ett vapenhus byggdes på kyrkans södra sida. Invändigt försågs kyrkan med tegelvalv.	UK s 4
ca 1500	Kyrkans inre smyckades med kalkmålningar. Målningarna attribueras till Tierpsskolan.	UK s 4 SHM
1683	Johan Hadorph avtecknade kyrkan. Mitt på taket finns en stor och hög takryttare med en spetsig spira som avslutas uppåt av ett kors.	UK s 5
1708	Kyrkan erhöll sin nuvarande predikstol.	UK s 6
1727-39	Klockorna i klockstapeln gjuts dels 1727, storklockan och lillklockan, samt 1739, mellanklockan.	UK s 3
1736-37	Kyrkans fasader rappades och vitlimmades.	UK s 5
1748	En teckning av kyrkan gjordes av Olof Grau. På bilden syns takryttaren och även två stigluckor i kyrkogårdsmuren samt klockstapeln	UK s 2, ULK s 42
1802	Kyrkan skadades i en eldsvåda då takryttaren och hela taket brann av. Vid återuppbyggandet fick taket sin nuvarande brutna form. Takryttarens flöjel med kyrktupp flyttades till vapenhuset. Väggmålningarna från ca 1500 kalkades över, men inte valvmålningarna.	UK s 4 f
1850-talet	En altarprydnad uppsattes, vilken hade köpts från Västlands kyrka.	UK s 6
1870	Ett nytt orgelverk införskaffades. Den gamla slutna bänkinredningen utbyttes mot nya öppna, ekådrade bänkar.	UK s 6
1880-t	De medeltida väggmålningarna knackades fram. Målningsresterna kalkerades och överputsades igen, varefter nya målningar med kalkeringarna som förebild utfördes av konstnären B. Hedlund.	UK s 8
1926	Kyrkans nuvarande orgelverk inköptes. Det är tillverkat av H Nordfors i Lidköping.	UK s 6
1947	Invändig restaurering. En ny sluten bänkinredning tillverkades och ersatte bänkarna från 1870. Elektrisk värme och belysning installerades. Kalkmålningarna rengjordes och konserverades av konservator Alfred Nilsson. Det gamla triumfkrucefikset hängdes i triumfbågen med ett rekonstruerat kors. Ett nytt altarskåp tillverkades av konstnären Ryno Frieberg. Skåpet är betydligt lägre än den gamla altarpopsatsen, eftersom man ville låta det medeltida korfönstret komma mer till sin rätt. Samtidigt	UK s 6, 8 SHM UM

	gjordes en ny altarring. Predikstolen återfick sin gråvita marmorering.	
1952	Byggnadsstyrelsen lämnade tillstånd till vattrivning och avfärgning av fasader på kyrkan samt utvändig målning av fönster, portar och gavelavtäckningar.	UM
1962	Byggnadsstyrelsen godkände ett förslag till utvidgning av kyrkogården upprättat av arkitekt Carl-Eric Nohldén, Uppsala. I förslaget ingick även ett nytt ekonomihus söder om kyrkogården.	UM
1973	Renovering utfördes enligt beskrivning av Sven Jonssons arkitektkontor i Uppsala. Ytterväggarna omputsades med KC-bruk och målades med kalkfärg. Taket lades om med ny galvaniserad plåt som målades. Nya fönsterbleck utfördes av koppar. En stor källare grävdes ut under sakristian. In- och utvändig målning av fönster. I samband med fasadrenoveringen gjordes en murverksdokumentation. Schaktningsövervakning och dokumentation utfördes när källaren under sakristian byggdes.	UK s 5 f UM
1977	Raä lämnade tillstånd till höjning av läktarbarriären i kyrkan. En utredning angående fuktskador i putsen i kyrkans östra del utfördes av Bjerking AB.	UM UM
1979	Inventering av kyrkans inventarier genomfördes. Raä lämnade tillstånd för konservator Alf Hedman att åtgärda fuktskador i putsen i kyrkan.	UM
1983	Isolering av valven utfördes. Klockstapeln målades.	UM
1986	Omläggning av golvet i koret pga. sättningssskador. I samband med det installerades nya el-radiatorer i koret. Ommålning av altarring och tak under läktare utfördes.	UM
1991	Länsstyrelsen lämnade tillstånd till att ett antal grusgravar skulle gräsbesås. Gravarna är belägna närmast öster och söder om kyrkan. Raä lämnade tillstånd till borttagande av två bänkar under läktaren.	UM UM
1992-93	Rengöring och konservering av vägg- och valvmålningar utfördes av konservator Rune Hammarling, Örbyhus.	UM
1998	Utvändigt skyddsfönster sattes framför korfönstret.	UM
2005	Klockstapeln renoverades och målades om utvändigt. Taket på kyrkan målades om.	UM
2006	Ett antal träd vid kyrkogården togs ner eftersom de var angripna av röta. Avsikten är att återplantering ska ske.	UM
2007	Utvändig ommålning av fönster utfördes i april.	UM